

Briselē, 16.2.2016.
COM(2016) 49 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par ES stratēģiju attiecībā uz sašķidrināto dabasgāzi un gāzes glabāšanu

{SWD(2016) 23 final}

IEVADS. LNG UN GLABĀŠANAS POTENCIĀLA PILNVĒRTĪGA IZMANTOŠANA IEKŠĒJĀ TIRGŪ

Eiropas Komisijas Pamatstratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku¹ ir devusi konkrētu veidolu ES vārienīgajam mērķim panākt pāreju uz ilgtspējīgu, drošu un konkurētspējīgu energosistēmu. Šajā kontekstā milzīga nozīme ir energoefektivitātei kā "vēl vienam pilnvērtīgam enerģijas avotam" un mazoglekļa avotu, piemēram, atjaunojamo energoresursu, apguvei.

Kā uzsvērts Enerģētikas savienības stāvokļa apskatā², liela nozīme vēl aizvien ir arī ģeopolitiskajiem izaicinājumiem, kas saistīti ar drošu un noturīgu fosilā kurināmā piegādi, it sevišķi attiecībā uz precēm, kuras ES galvenokārt importē. Šajā sakarā viens no pamatmērķiem joprojām ir aizvien lielāka ES dabasgāzes piegādes avotu dažādošana, it sevišķi tāpēc, ka iekšējā ražošana nākamajās desmitgadēs turpinās kristies. Neaizsargātību, kas saistīta ar aizvien pieaugošo atkarību no importa, var mazināt arī gāzes sistēmas elastības saglabāšana un arī turpmāka spēja reaģēt uz piegādes svārstībām. Šī stratēģija paredz izmantot sašķidrinātās dabasgāzes (LNG) un gāzes glabāšanas potenciālu, uzlabojot ES gāzes sistēmas daudzveidību un elastību un tādējādi palīdzot sasniegt vienu no Enerģētikas savienības pamatmērķiem — drošu, noturīgu un konkurētspējīgu gāzes piegādi.

Kas attiecas uz **LNG**, izredzes, ka globālais piedāvājums dažu nākamo gadu laikā krasi (par 50 %) pieaugs un cenas līdz ar to saruks, ES paver vērtīgu izdevību, it sevišķi attiecībā uz gāzes piegādes drošību un noturību. Lai gan daudzu dalībvalstu gāzes tirgi ir nobrieduši un likvīdi, kā skaidri teikts 2014. gada ES enerģētiskās drošības stratēģijā³ un paziņojumā par Eiropas gāzes sistēmas īstermiņa izturētspēju⁴, četras dalībvalstis Baltijā, Centrālaustumeiropā un Dienvidaustrumeiropā ir ļoti atkarīgas no viena piegādātāja un līdz ar to neaizsargātas pret piegādes pārtraukumiem.

Šīm dalībvalstīm steidzami jāgūst piekļuve dažādiem enerģijas avotiem, un lielu ieguldījumu šajā jomā līdztekus esošajiem cauruļvadiem, gāzes glabāšanai un gan Dienvidu gāzes koridora, gan likvīdu Vidusjūras reģiona gāzes mezglu izveidei varētu sniegt LNG pieejamība. Svarīgi ir arī izvēlēties energoefektivitātes pasākumus un avotus, kas emitē mazāk oglekļa, piemēram, atjaunojamos energoresursus, un LNG vai gāzes infrastruktūrā būtu jāinvestē piesardzīgi, lai izvairītos no tehnoloģiskās iesīkstes vai balasta aktīviem fosilā kurināmā infrastruktūrā.

Tirgos aizvien vairāk sākot konkurēt starptautiskiem piegādātājiem, LNG var dot labumu arī konkurētspējas aspektā. Dažos gadījumos šādām izmaiņām var būt liela ietekme, kā Lietuvas gadījumā.

Lai ES pilnvērtīgi izmantotu iespējas, ko sniedz piekļuve augošam starptautiskajam LNG tirgum un kļūtu par piegādātājiem pievilcīgu tirgu, tai jārikojas trejādi.

Pirmkārt, tai jānodrošina, ka ir izbūvēta infrastruktūra, kas vajadzīga, lai pabeigtu iekšējā tirgus izveidi un visām dalībvalstīm dotu iespēju izmantot piekļuvi starptautiskajiem LNG

¹ COM(2015) 80.

² COM(2015) 572.

³ COM(2014) 330.

⁴ COM(2014) 654.

tirgiem — vai nu tieši, vai caur citām dalībvalstīm. Jo sevišķi steidzami tas ir dalībvalstīm, kas ir pārāk atkarīgas no viena piegādātāja.

Otrkārt, ES jāpabeidz iekšējā gāzes tirgus izveide, lai tā raidītie cenu signāli gan piesaistītu *LNG* tur, kur tā vajadzīga, gan pavērtu ceļu vajadzīgajām investīcijām infrastruktūrā.

Treškārt, ES jāpastiprina centieni cieši sadarboties ar starptautiskajiem partneriem, lai virzītos uz brīviem, likvīdiem un pārredzamiem pasaules *LNG* tirgiem. Tas nozīmē iesaistīties aktīvākā dialogā ar pašreizējiem un turpmākajiem piegādātājiem un citiem lieliem *LNG* patērētājiem, lai novērstu šķēršļus *LNG* tirdzniecībai pasaules tirgos.

LNG ne tikai uzlabo drošību un konkurētspēju; dažos gadījumos tai ir potenciāls samazināt ietekmi uz vidi un līdz ar to atbalstīt ES ilgtspējas mērķi. Šajā ziņā svarīga nozare ir transports, kur *LNG* aizvien vairāk izmanto par alternatīvu flotes degvielai kuģniecībā un dīzeļdegvielai smagdarba transportlīdzekļos, piemēram, kravas automobiļos. Mazā mērogā *LNG* var arī palīdzēt mazināt vidisko ietekmi, kas saistīta ar siltumenerģijas un elektroenerģijas nodrošināšanu, piemēram, rūpniekiem vai citiem patērētājiem attālās un/vai ārpustīkla zonās, kurās pašlaik izmanto galvenokārt fosilo kurināmo, kas rada lielāku piesārņojumu.

Mainīgā situācija gāzes tirgos nozīmē, ka jāmainās arī **ES gāzes glabātavām**, kurām ir liela nozīme gāzes infrastruktūras lietojuma optimizēšanā un sistēmas līdzsvarošanā. Pamatīgas un pietiekamas gāzes glabātavas ir priekšnoteikums enerģētiskajai drošībai un izturētspējai lielu piegādes traucējumu laikā.

Tomēr, tāpat kā *LNG* gadījumā, pašlaik netiek pilnvērtīgi izmantotas visas iespējas, kā glabāšana var uzlabot gāzes piegādes drošību un noturību. Investīcijas gāzes glabātavās apgrūtinā šķēršļi, kas mazina glabātās gāzes pārrobežu pieejamību dalībvalstīs, un nelabvēlīgi tirgus apstākļi. Glabāšanas darbību peļņa saskaras ar spiedienu, un tas var apdraudēt ne tikai turpmāk plānotās investīcijas, bet arī pašreizējos glabāšanas jaudas līmeņus.

Šī stratēģija, kura izpilda Enerģētikas savienības pamatstratēģijā izvirzītu apņemšanos un ir izstrādāta, apspriežoties ar plašu ieinteresēto personu loku⁵, iepriekš minētajiem jautājumiem pievēršas sīkāk un ietver secinājumus par to, kādi konkrēti pasākumi varētu būt vajadzīgi.

⁵ Šajā sakarā Komisija veica trīs mēnešus ilgu sabiedrisko apspriešanu, kuras rezultāti ir sīkāk aplūkoti Komisijas dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim paziņojumam.

1. TRŪKSTOŠĀS INFRASTRUKTŪRAS IZBŪVE

LNG infrastruktūra

Vairākās desmitgadēs ES ir izbūvējusi ļoti plašu gāzes tīklu, kas aptver visu Eiropu. Ievērojams daudzums gāzes tiek iegūts ES teritorijā, turklāt tīkls ar cauruļvadiem ir savienots ar dažiem no pasaules lielākajiem gāzes piegādes avotiem, kuru starpā jāmin Krievija, Norvēģija un Alžīrija.

ES pašreizējie LNG termināļi nodrošina pietiekamu kopējo regazifikācijas jaudu, un to ir plānots vēl papildināt⁶. Tomēr to izvietojums ES nav optimāls, un tas ir viens no faktoriem, kāpēc dažas valstis, kuras gāzes piegādātāju nevar izvēlēties vai kuru izvēles iespējas ir mazas, ir neaizsargātas pret piegādes svārstībām. Tajā pašā laikā esošo termināļu izmantošanas rādītājs visā Eiropā pēdējos gados bijis salīdzinoši zems⁷, jo Āzijas augsto cenu dēļ LNG kravas izdevīgāk bijis pārdot tur, turklāt ar LNG konkurējusi cauruļvadu gāze.

LNG termināļu neoptimāla izvietojuma problēmu var risināt, vai nu attiecīgajās vietās izbūvējot jaunus termināļus, vai uzlabojot piekļuvi esošajiem. Vērienīgāki starpsavienojumi ar likvīdiem mezgliem, kuros tirgo gāzi no esošajiem LNG termināļiem vai cauruļvadu avotiem, uzlabotu piegādes drošību tām dalībvalstīm, kas pašlaik var piekļūt tikai dažiem piegādes avotiem, vienlaikus palīdzot tirgus integrēt pārrobežu mērogā.

Galvenais jautājums, kas attiecas uz jebkuru jaunu infrastruktūru, ir tās komerciālā dzīvotspēja. LNG termināļa gadījumā tā var būt atkarīga no piekļuves arī citiem tirgiem, nevis tikai vienas valsts tirgum vien⁸. Turklāt tādu izmaksefektīvu risinājumu kā peldošu glabāšanas un regazifikācijas bloku (FSRU) parādīšanās ir piešķīrusi jaunu dinamiku investīcijām importa jaudā⁹. Klaipēdas FSRU piemērs liecina, ka tikai izredzes vien, ka tirgū varētu parādīties jauns LNG avots, var pozitīvi stimulēt gāzes piegādes drošību un cenu konkurētspēju¹⁰.

Pat tad, ja ekonomiskā pamatotība ir pārliecinoša, LNG termināļu finansēšana vai citas investīcijas infrastruktūrā tik un tā var būt problemātiskas. Principā LNG termināļi būtu jāfinansē ar tarifiem, bet dažos gadījumos investīciju risks gulstas uz tirgus dalībniekiem¹¹. Piegādes drošībai īpaši svarīgu termināļu vājo komerciālo dzīvotspēju var palīdzēt kompensēt ES finansējums. Vēl viens LNG infrastruktūras ilgtermiņa finansēšanas avots var būt Eiropas Investīciju bankas aizdevumi, ieskaitot Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) aizdevumus. Tomēr joprojām ir svarīgi gādāt, lai jaunu termināļu gadījumā tiktu ņemts vērā pilnīgs ekonomiskais pamatojums un tiktu izraudzīti visizmaksefektīvākie risinājumi¹².

Glabāšanas infrastruktūra

⁶ Komisijas dienestu darba dokumenta (SWD(2016) 23) 4. sadaļā iekļauta tabula, kurā attēlota esošo un plānoto LNG termināļu importa jauda.

⁷ 20 % salīdzinājumā ar pasaules vidējo rādītāju — 33 %. Sk. arī dienestu darba dokumentu.

⁸ To skaidri parāda Krkā (Horvātijā) īstenotais projekts.

⁹ Zemāku investīciju izmaksu un īsāku izpildes aizkaves laiku dēļ. Pēdējie seši izveidotie LNG termināļi visi bijuši FSRU.

¹⁰ Sk. dienestu darba dokumenta 4. sadaļu.

¹¹ Termināļi, attiecībā uz kuriem piešķirts atbrīvojums; sk. arī dienestu darba dokumenta 3. un 4. sadaļu.

¹² Ja attiecīgās jau esošās infrastruktūras nepietiekamais izmantojums liecina, ka jauna infrastruktūra nav vajadzīga, principā nebūtu atļauts sniegt valsts atbalstu.

ES gāzes glabātavu kopējā ietilpība pēdējo 10 gadu laikā ievērojami palielinājusies un kombinācijā ar alternatīviem elastības mehānismiem, piemēram, vienkāršāku pārrobežu tirdzniecību, cauruļvadu pieprasījumelastību [*pipeline swing*], un *LNG* pieejamības pieaugumu, dažos reģionos ir radies zināms jaudas pārdaudzums un mazāka starpība starp gāzes cenām vasarā un ziemā. Glabātavu pieejamība un veids dažādās ES vietās ievērojami atšķiras atkarībā no energoresursu struktūras, piegādes portfeļa un ģeoloģiskās situācijas¹³.

Uzlabot un efektīvizēt glabātavu izmantošanu, kopumā ņemot, varētu palīdzēt lielāka starpsavienotība un ciešāka reģionālā sadarbība. Turklāt dažām ES kaimiņvalstīm, piemēram, Ukrainai, ir ievērojama glabāšanas jauda, ko principā varētu attīstīt tālāk un savienot ar ES gāzes tīklu¹⁴. Ja šī jauda būtu pieejama piegādēm uz Eiropas Savienību, ES varētu optimizēt pati savus glabātos gāzes tilpumus.

Kaut gan pašreizējā glabāšanas jauda šķiet pietiekama, starpsavienotība un regulējums vēl jāpielāgo, lai uzlabotu tās pārrobežu pieejamību un panāktu plašāku reģionālo pieejamību.

LNG un glabātavu savienošana ar tirgiem

TEN-E regula¹⁵, kas tika pieņemta 2013. gadā kopā ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, ir izveidojusi stabilu Eiropas politikas satvaru, cita starpā — ES gāzes infrastruktūras (tostarp pārvades, *LNG* termināļu un glabāšanas infrastruktūras) atbalstam; tajā apzināti Eiropai vajadzīgie projekti un nodrošināta to laicīga īstenošana¹⁶.

TEN-E politikas īstenošana vēl vairāk tikusi stiprināta reģionālās augsta līmeņa grupās, kuras uzmanību velta galvenokārt reģioniem, kas ES 2014. gada gāzes piegādes stresa testos atzīti par neaizsargātiem, un Pireneju pussalas enerģētiskās izolētības izbeigšanai¹⁷. Šīs grupas ir vienojušās par noteiktu skaitu galveno kopīgo interešu projektu (KIP), kas būtu jāīsteno prioritārā kārtā un steidzami.

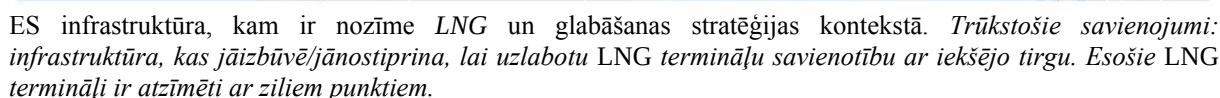
¹³ Sk. dienestu darba dokumenta 5. sadaļu.

¹⁴ Sk. arī dienestu darba dokumenta 5. sadaļu.

¹⁵ Regula (ES) Nr. 347/2013, ar ko nosaka Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādnes (OV L 115, 25.4.2013., 39.–75. lpp.).

¹⁶ Otrais Savienības kopīgu interešu projektu saraksts tika pieņemts 2015. gada 18. novembrī. C(2015) 8052 *final*.

¹⁷ Tīkla attīstības desmit gadu plānā (2015) Pireneju pussala tika atzīta par reģionu, kas ir nepietiekami integrēts pārējā ES tīklā un līdz ar to pakļauts pasaules *LNG* tirgus cenu svārstībām.

- Augsta līmeņa grupa Centrāleiropas un Dienvidaustrumeiropas gāzes savienojumu jautājumos (*CESEC*) identificēja sešus prioritāros projektus, kas uzlabotu *LNG* piekļūstamību visās reģiona valstīs pa diviem galvenajiem koridoriem — no Krkas termināļa uz austrumiem un no Grieķijas uz ziemeļiem,
- Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma plāna (*BEMIP*) grupa identificēja sešus prioritāros projektus, kas uzlabotu *LNG* un glabāšanas piekļūstamību reģionā, trīs Baltijas valstis un Somiju savienojot ar Eiropas tīklu, un
- Dienvidrietumeiropas augsta līmeņa grupa identificēja divus projektus, kas uzlabotu sastrēgumposmu caurlaidspēju un savienotu reģionālos tirgus.

²⁰ Modelēšana arī liecina par nepieciešamību Centrāleiropā pabeigt Ziemeļu–dienvidu gāzes koridoru, lai gāzi varētu brīvi novadīt visos virzienos.

Turklāt analizēs pastāvīgi konstatēts, ka Īrijā trūkst piegādes daudzveidības un Kipra un Malta ir enerģētiski izolētas.

ES un dalībvalstīm būtu jāapņemas strauji virzīties uz galīgo lēmumu pieņemšanu par investīcijām šajos prioritārajos projektos, kuru pabeigšana nodrošinās vairāku gāzes avotu pieejamību visā ES. Tā rīkojoties, tiks krietni tuvināta visu ES iedzīvotāju droša apgādātība ar gāzi par pieņemamu cenu. Komisija par katrā projektā gūtajiem panākumiem un vajadzīgajiem papildu pasākumiem vēstīs ikgadējā *Enerģētikas savienības stāvokļa apskatā*.

Rīcībpunkti

- Komisija atbalsta iepriekš minēto augsta līmeņa grupu darbu un mudina dalībvalstis un projektu virzītājus pēc iespējas drīzāk prioritārā kārtā pieņemt galīgos lēmumus par šiem galvenajiem projektiem. Tā aicina dalībvalstis un reģionālās grupas šajā sakarā rīkoties strauji un drīz izdarīt secinājumus par *LNG* termināļu paredzamo dzīvotspēju. Progress būtu jāapspriež nesen dibinātajā Energoinfrastruktūras forumā,
- intensīvāk jāstrādā pie izmaksu un ieguvumu analīzes, lai noskaidrotu, kuri *LNG* termināļi un/vai jauni starpsavienojumi to savienošanai ar tirgiem būtu visoptimālākie, un
- Komisijai sadarbībā ar reģionālajām grupām būtu jānodrošina, ka projektu virzītāji ir informēti par pieejamajām projektu finansēšanas iespējām (t. i., iespējām, ko paver Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments un attiecīgā gadījumā Eiropas Reģionālās attīstības fonds) un ka tiek apdomāti dažādi tehniskie risinājumi (piemēram, *FSRU*); sevišķa uzmanība jāveltī projektiem, kuru īstenošanā radušies šķēršļi vai aizkavēšanās.

2. IEKŠĒJĀ GĀZES TIRGUS IZVEIDES PABEIGŠANA: TIRDZNIECISKIE, TIESISKIE UN REGULATĪVIE ASPEKTI

Padarīt ES par pievilcīgu LNG tirgu

Lai ES patērētāji varētu gūt labumu no *LNG* potenciāla palielināt dažādību un vismaz īstermiņā un vidējā termiņā sekmīgi konkurēt ar cauruļvadu gāzi, līdztekus pietiekamai infrastruktūrai ir vajadzīgi pienācīgi funkcionējoši un likvīdi gāzes tirgi.

Spēkā esošo ES enerģētikas tiesību aktu — it sevišķi trešās enerģētikas paketes un tīkla kodeksu — īstenošanā ir gūti vērā ņemami panākumi²¹. Ja noteikumu īstenošana tāpat turpināsies, vajadzētu izveidoties pilnīgi funkcionējošam iekšējam gāzes tirgum.

Tāpat kā uz esošajiem cauruļvadiem, arī uz esošajiem *LNG* termināļiem attiecas trešā enerģētikas pakete. Lai gan tās mērķis ir padarīt iekšējā tirgus ārējos ievadpunktus elastīgākus un trešo personu piekļuve tajā ir regulatīva norma, uz daudziem *LNG* termināļiem trešo

²¹ Tiek stingri nodrošināta ar konkurences noteikumu īstenošana, tādējādi novēršot iekšējā gāzes tirgus izkropļojumus un palielinot piegādes drošību.

personu piekļuves noteikums atbrīvojuma dēļ pašlaik neattiecas²². Šajā sakarā valsts regulatīvajām iestādēm vajadzētu:

- arī turpmāk nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus attiecībā uz esošajiem termināļiem,
- dot iespēju ieviest jaunus pakalpojumus, arī pakalpojumus, kas saistīti ar jaunu tehnoloģiju izmantošanu *LNG* termināļos, un
- *LNG* termināļos, kuriem piešķirts atbrīvojums, arī turpmāk īstenot pārredzamus un rezultatīvus tirgū balstītus jaudas piešķiršanas mehānismus, lai ES gāzes tirgiem piesaistītu jaunpienācējus.

Visvieglāk *LNG* piegādes Eiropas tirgos var apritēt caur likvīdiem gāzes mezgliem, kuros ir daudz pārdevēju un pircēju un gāze nāk no vairākiem avotiem. Pašlaik tikai nedaudzu ES dalībvalstu tirgi ir pietiekami likvīdi²³. Citās Eiropas daļās gāzes tirgi ir attīstīti daudz vājāk: Centrāleiropai, Dienvidaustrumeiropai un Dienvidrietumeiropai nav pašām savu pietiekami likvīdu tirgu, un Ziemeļrietumeiropas tirgum tās piekļūt nevar. Pastāv risks, ka Centrāleiropas un Dienvidaustrumeiropas reģionu valstis nevarēs izmantot priekšrocības, ko spēj sniegt piekļuve starptautiskajiem *LNG* tirgiem un konkurencē balstīti gāzes tirgi vispār.

Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstis, sadarbojoties ar valsts regulatīvajām iestādēm (VRI), veiktu visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai pabeigtu iekšējā gāzes tirgus izveidi, likvidētu atlikušos regulatīvos, komerciālos un juridiskos šķēršļus un šiem tirgiem nodrošinātu piekļuvi labi funkcionējošiem reģionālajiem gāzes mezgliem. Vairākos gadījumos²⁴ reģionālā pieeja ir palīdzējusi valstīm nostāties uz pareizā ceļa tirgus darbības uzlabošanai; šajās reģionālajās iniciatīvās būtu jāintegrē arī šīs stratēģijas prioritātes, lai ES kļūtu par pievilcīgu *LNG* tirgu.

Rīcībpunkti

- **Kas attiecas uz *BEMIP***, Komisija aicina VRI līdz 2016. gada vidum izstrādāt rīcības plānus, kuros norādīti i) pasākumi, kā trešajā enerģētikas paketē paredzētās atkāpes termiņa beigas pārvaldīt tā, lai pēc iespējas drīz pilnīgi atvērtu Baltijas gāzes tirgu, un ii) soļi, kas jāse, lai izveidotu vienotu tirgus zonu,
- **kas attiecas uz *CESEC***, Komisija aicina VRI līdz 2016. gada vidum nākt klajā ar tālejošu ceļvedi ar regulatīviem risinājumiem *CESEC* procesa atbalstam un augsta līmeņa grupai un ministriem regulāri ziņot par šajā jomā gūtajiem panākumiem, un,
- **kas attiecas uz Dienvidrietumeiropas augsta līmeņa grupu**, Komisijas mērķis ir prioritārā kārtā ciešā tehniskā un politiskā sadarbībā pabeigt Austrumu gāzes asi, kas ir vajadzīga Pireneju pussalas labākai savienošanai ar iekšējo gāzes tirgu un tās piekļuvei likvīdiem gāzes mezgliem, tādējādi veicinot ES gāzes portfeļa dažādošanos.

Gāzes glabāšana iekšējā tirgū

Vajadzību pēc glabāšanas jaudas un tās pieejamību, kā arī glabāšanas nozīmi apgādātībā ar gāzi un enerģētiskajā drošībā galvenokārt nosaka reģionālie apstākļi. Līdz ar to dažādu valstu un reģionu pieeja glabāšanas regulēšanai ievērojami atšķiras.

²² Sk. dienestu darba dokumenta 4. sadaļu.

²³ Šie tirgi aptver aptuveni 75 % no ES kopējā gāzes pieprasījuma (avots: *ACER*, balstoties uz gāzes tirgus mērķmodeli).

²⁴ It sevišķi *BEMIP*, *CESEC* un Dienvidrietumeiropas grupā.

Līdzīgā kārtā dažādās ES vietās būtiski atšķiras arī tarifi, ko piemēro par nodošanu glabāšanā un izņemšanu no glabāšanas; dažkārt piegādātājiem jāmaksā divreiz — gan par gāzes ievadīšanu, gan par izvadīšanu. Šādas tarifu struktūras var mazināt gāzes glabāšanas pievilcību un, ja tarifi ir nepamatoti augsti, arī tās konkurētspēju. Tāpēc ES mēroga tīkla kodeksu izstrādes darbā jautājums par tarifiem, ko piemēro nodošanai glabāšanā un izņemšanai no tās, būtu jāatrisina tā, lai konkurējošiem elastības instrumentiem būtu nodrošināti vienlīdzīgi apstākļi, un tarifu struktūrām būtu jāatspoguļo izmaksas.

Lai nodrošinātu, ka jaunas glabātavas un gāzes infrastruktūra nākotnē spēs uzņemt dažādu veidu gāzi, ieskaitot biometānu un citas atjaunojamo energoresursu gāzes, jāpievēršas arī tehniskajiem glabāšanas aspektiem. Tam savukārt vajadzētu sekmēt glabāšanas jaudas aktīvāku izmantošanu biogāzes glabāšanai un tādējādi pāreju uz mazoglekļa ekonomiku. Tomēr glabāšanas operatori saskaras ar mazākām vasaras un ziemas gāzes cenu atšķirībām, kas samazina gāzes glabāšanas ienesīgumu, bet tas savukārt palielina glabāšanas jutīgumu pret izmaksu palielinājumiem.

Lai glabāšana kā elastības instruments tiktu izmantota pilnvērtīgi un infrastruktūra tiktu izmantota efektīvi, regulatoriem būtu jāatļauj un glabāšanas operatori jāmudina izstrādāt un sniegt jaunus pakalpojumus, kas ir brīvi tirgojami sekundārajos tirgos un pāri robežām. Šādi pieejai un kārtībai nevajadzētu būt diskriminējošai ne pret vienu glabātāju. Konkurence starp operatoriem nodrošinās, ka glabāšanas pakalpojumu sniedzēji un to klienti varēs vienoties par līguma noteikumiem, kas to vajadzības atspoguļos visefektīvāk. Tas būs iespējams, ja tiks stingri nodrošināta konkurences noteikumu ievērošana.

ES stratēģijai attiecībā uz glabāšanu būtu jāietver arī labāk savienoti reģionālie tirgi, jo glabāšanā vēl nav izmantotas visas iekšējā enerģijas tirgus sinerģijas. Lai glabātavas izmantotu efektīvi, dalībvalstīm būs cieši jāsadarbjas reģionālā mērogā un jākonsultējas ar kaimiņvalstīm. Pastiprināta reģionālā sadarbība palielinās dalībvalstu palāvību, ka pieejamas un piekļūstamas būs arī gāzes glabātavas, kas neatrodas attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

Šajā sakarā un ņemot vērā dalībvalstu un reģionu sadarbību, glabāšanas un pārvades jaudu piešķiršana starpsavienojumu punktos ne vienmēr šķiet apmierinoši saskaņota, kas var novest pie sastrēgumiem. Kas attiecas uz glabāšanas un pārvades jaudu starpsavienojumu punktos, iedalīšanas procesiem vajadzētu būt tādiem, ka operatori to var rezervēt vienlaicīgi un pietiekami ilgu laiku iepriekš; tas varētu palīdzēt optimizēt glabātavu izmantošanu reģionālā mērogā. Komisija mudina dalībvalstis šajā jautājumā ciešāk sadarboties un apspriesties ar kaimiņvalstīm.

Rīcībpunkti

- Komisija dalībvalstis aicina nodrošināt pienācīgu fizisku piekļuvi glabātavām, tostarp pienācīgu pieejamo jaudu pārvades tīklā,
- Komisija dalībvalstis mudina cieši sadarboties ar kaimiņvalstīm, lai optimizētu glabātavu izmantošanu reģionālā mērogā, un
- Komisijas mērķis ir optimizēt glabātavu izmantošanu, vajadzības gadījumā pabeidzot un pielāgojot tīkla kodeksus.

Optimizēt glabāšanas nozīmi gāzes piegādes drošības sasniegšanā

ES pieejamā glabāšanas jauda gan šķiet pietiekama, taču, ja glabātās gāzes daudzums turpinās rukt, ir risks, ka kādas glabātavas nāksies slēgt. Vairumā gadījumu būtu tehniski neiespējami glabāšanas jaudu pēc tam atgūt un šāda glabātavu slēgšana būtu neatgriezeniska. Šo risku var radīt apstākļi, ka gāzapgādātības drošība, ko sniedz gāzes glabāšana krīzes situācijām, tirgū tiek atalgota nepilnīgi²⁵. Dažas dalībvalstis šo problēmu risina, izmantojot stratēģiskās rezerves un glabāšanas pienākumus. Apjomi, kas atzīti par stratēģiskajām rezervēm, tiek permanenti izņemti no tirgus, savukārt glabāšanas pienākums uzliek tirgus dalībniekiem pienākumu konkrētos laikos, it sevišķi ziemā, glabāt noteiktu minimālo gāzes daudzumu²⁶.

Tomēr, lai gāzes sistēmai neradītu nevajadzīgas izmaksas, kas samazinātu vispārējo gāzes konkurētspēju attiecībā pret citu veidu kurināmo, šajā sakarā būtu jāievēro stingri nosacījumi, kas sīki izklāstīti reģionālajos riska novērtējumos, preventīvās rīcības plānos un ārkārtas rīcības plānos, kā ierosināts pārskatītajā Piegādes drošības regulā²⁷. Konkrētāk, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šādi pasākumi neatstāj negatīvu ietekmi uz citu dalībvalstu spēju nodrošināt savu patērētāju apgādātību ar gāzi vai valstu gāzes tirgu attīstību.

Lai nodrošinātu, ka visiem tirgus dalībniekiem dalībvalstīs ir reģionāli pieklūstama pietiekama glabāšanas jauda, Komisija centīsies likvidēt esošos šķēršļus, tostarp regulatīvos šķēršļus, kas glabāšanai liedz konkurēt ar citiem piegādes elastības instrumentiem, un reģionālo preventīvās rīcības un ārkārtas rīcības plānu kontekstā panākt, ka glabāšanas potenciāls tiek izmantots pilnvērtīgi.

Rīcībpunkti

- Izmantojot iestrādes, kas saistītas ar ierosināto Gāzes piegādes drošības regulas pārskatīšanu, Komisija dalībvalstis aicina optimizēt glabāšanas pārrobežu izmantošanas lietderību un efektivitāti, izmantojot reģionālos preventīvās rīcības un ārkārtas rīcības plānus, un
- Komisija dalībvalstis aicina sakarā ar šiem plāniem veikt pasākumus glabāšanas jaudas pieejamības un pieklūstamības veicināšanai plašākā reģionālā līmenī.

3. ES KĀ STARPTAUTISKO LNG TIRGU DALĪBNIECE

²⁵ Sk. dienestu darba dokumenta 5. sadaļu.

²⁶ Sīkāku informāciju sk. dienestu darba dokumenta 6. sadaļā.

²⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem un Padomes Regulas 994/210 atcelšanu.

Starptautiskajos *LNG* tirgos briest lielas pārmaiņas, jo Austrālijā un ASV laikā līdz 2020. gadam veidojas vērā ņemama sašķidrināšanas jauda un ir izredzes, ka nākotnē ievērojamas piegādes gaidāmas arī no citurienes, tostarp Vidusjūras reģiona²⁸. Gaidāms, ka *LNG* cenas dažus nākamus gadus būs zemākas nekā pēdējā laikā, tāpēc paredzams, ka ES importa apjomi pieaugs.

Lielāks un likvīdāks pasaules *LNG* tirgus Eiropas Savienībai ir laba izdevība. Tomēr *LNG* tirgus globalizācijai ir arī būtiska ārpolitiskā dimensija: ES kā liela *LNG* importētāja (otrā lielākā aiz Japānas) ir ārkārtīgi ieinteresēta, lai *LNG* tirgi visā pasaulē būtu brīvi, likvīdi un pārredzami. Lai to panāktu, ES ir cieši jāsadarbojas ar starptautiskajiem partneriem un starptautiskos forumos, gādājot, ka tirgus dalībniekiem netiek liegts (piemēram, ar teritoriāliem ierobežojumiem) veidot komerciālas attiecības un ka nekādi netiek ierobežota brīvā tirdzniecība — ne parastajos tirgus apstākļos, ne ārēju satricinājumu gadījumā. Šā mērķa sasniegšanai divpusējās un daudzpusējās sarunās būtu aktīvi jāizmanto Enerģētikas diplomātijas rīcības plānā aprakstītie ES enerģētikas diplomātijas instrumenti, kā izklāstīts rīcībpunktos.

Rīcībpunkti

- Komisijai kopā ar Augsto pārstāvi un priekšsēdētāja vietnieci būtu *LNG* jautājumos regulāri jāapspriežas ar Austrāliju un jāturpina cieši sadarboties ar citiem pašreizējiem un potenciālajiem piegādātājiem, piemēram, Kataru, Nigēriju, Ēģipti, Angolu, Mozambiku, Tanzāniju, Izraēlu, Libānu, Irānu, Irāku un Lībiju. Par prioritāru arī turpmāk vajadzētu uzskatīt enerģētikai veltītu augsta līmeņa dialogu ar Alžīriju, ASV un Kanādu.
- ES būtu cieši jāsadarbojas ar citām lielām *LNG* importētājām, piemēram, ar Japānu (it sevišķi — ņemot vērā, ka 2016. gadā tā būs G7 prezidentvalsts), Dienvidkoreju, Ķīnu un Indiju, Starptautisko Enerģētikas aģentūru, kā arī daudzpusējos forumos jāvirza kopīgas intereses — veicināt pārredzamus un likvīdus *LNG* tirgus, kas ir noturīgi pret ārējiem satricinājumiem.
- Saskaņā ar pārskatīto Lēmumu par starpvaldību nolīgumiem, kas publicēts kopā ar šo paziņojumu, Komisijai jāpārbauda, vai attiecīgie starpvaldību nolīgumi, arī dalībvalstu un trešo valstu nolīgumi par *LNG*, atbilst ES tiesību aktiem.

4. ILGTSPĒJA UN *LNG* IZMANTOŠANA PAR ALTERNATĪVU KURINĀMO/DEGVIELU TRANSPORTĀ, SILTUMENERĢĒTIKĀ UN ELEKTROENERĢĒTIKĀ

Kā norādīts ievadā, *LNG* piemīt potenciāls dažos gadījumos samazināt pašreizējo ietekmi uz vidi, piemēram, transporta nozarē, kur tā aizstāj tādas degvielas kā dīzeļdegviela vai smagā degviellejla. *LNG* izmantošana kravas automobiļos un kuģošanā var mazināt dažādu piesārņojošu vielu emisijas un kuģniecības nozarē var palīdzēt izpildīt prasību samazināt sēra un slāpekļa saturu flotes degvielās, ko izmanto emisiju kontroles zonās. Abos gadījumos *LNG* izmantošana var samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, it sevišķi tad, ja *LNG* samaisīta ar sašķidrinātu biometānu — ar nosacījumu, ka līdz minimumam tiek samazinātas metāna emisijas (sk. tālāk). Līdzīgi apsvērumi var attiekties uz *LNG* mazmēroga izmantošanu siltumenerģijas un elektroenerģijas ieguvei, un gadījumos, kad *LNG* atbilstīgi ilgtspējas

²⁸ Sk. dienestu darba dokumenta 2. sadaļu.

mērķiem aizstāj tradicionālo kurināmo, kas rada lielāku piesārņojumu, un neieņem atjaunojamo energoresursu vietu, ES būtu jāturpina atbalstīt *LNG* kā alternatīva kurināmā attīstību.

Tas, kāda konkrēti būs *LNG* ietekme uz vidi, ir atkarīgs no dažādiem faktoriem *LNG* piegādes ķēdē un būtu jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi. Šajā sakarā būtisks faktors (kā jau ar cauruļvadu un dabasgāzes izmantošanu kopumā) ir metāna emisiju apjoms, un ražotājiem un visu *LNG* piegādes kompleksu vai tehnoloģiju operatoriem šādas emisijas un līdz ar to *LNG* izmantošanas kopējo siltumnīcefektisko ietekmi būtu jācenšas samazināt līdz minimumam.

Vēl viens svarīgs faktors ir tādu alternatīvu resursu ilgtermiņa pieejamība, kuri emitē mazāk oglekļa. Daudzos gadījumos ļoti izmaksefektīvi risinājumi var būt atjaunojamie energoresursi un/vai energoefektivitāte, un šādi varianti rūpīgi jāizsver, lemjot par *LNG* infrastruktūru, — it sevišķi tādēļ, lai izvairītos no tehnoloģiskās iesūkšes un balasta aktīviem. Sīkāka informācija par šiem jautājumiem ir atrodamā dienestu darba dokumentā, kas pievienots šim paziņojumam.

Rīcībpunkti

- Komisija aicina dalībvalstis nodrošināt, ka tiek pilnīgi īstenota Direktīva 2014/94/ES par alternatīvajām degvielām, arī to, ka *TEN-T* koridoros un jūras un iekšzemes ostās tiek izveidoti *LNG* uzpildes punkti.
- Komisija, sadarbojoties ar ieinteresētajām personām, tostarp Eiropas Ilgtspējīgas kuģniecības forumā, turpina darbu pie saskaņota regulatīvā un standartizācijas satvara, kas sekmētu *LNG* izmantošanu kuģniecībā.

SECINĀJUMI

Lai sasniegtu Enerģētikas savienības mērķus, ir ārkārtīgi svarīgi izveidot likvīdus un konkurencē balstītus tirgus — tā, lai *LNG* un citas jaunas gāzes piegādes varētu sasniegt iepriekš izolētus tirgus un tajos konkurēt. Komisijas analīze liecina, ka augsta līmeņa grupās apzināto galveno kopīgu interešu projektu pilnīga īstenošana likvidēs vai vismaz mazinās galvenos vājos punktus, kas konstatēti gāzes stresa testos. Tāpēc ir svarīgi ātri izbūvēt trūkstošos infrastruktūras savienojumus, veikt vajadzīgos pasākumus likvīdu un konkurencē balstītu tirgu (arī tirgu, kas dotu piekļuvi *LNG*) attīstībai un atbalstīt jaunus likvīdus mezglus Centrāleiropā un Dienvidaustrumeiropā, Baltijas valstīs un Dienvidrietumeiropā, kā arī Vidusjūras reģionā.

Ja tam ir labvēlīgi ģeoloģiskie apstākļi, glabāšana var ievērojami palīdzēt līdzsvarot dienas un sezonas piedāvājuma un pieprasījuma svārstības. Tomēr to, cik lietderīgi un efektīvi glabātavas tiek izmantotas pāri dalībvalstu robežām un reģionālā līmenī — gan parastajos tirgus apstākļos, gan krīzes situācijās —, varētu uzlabot. Tam būtu jāpievēršas turpmākajos reģionālajos preventīvās rīcības un ārkārtas rīcības plānos, kas paredzēti ierosinātajā pārskatītajā Gāzes piegādes drošības regulā.

Šajā paziņojumā minētie pasākumi ir Enerģētikas savienības kodols, un tiem piemīt potenciāls panākt drošu un konkurencē balstītu gāzes tirgu visā ES, bet tam būs vajadzīga apņēmīga rīcība, it sevišķi dalībvalstu un reģionu līmenī. Par progresu šeit iztīrāto stratēģisko *LNG* un glabāšanas mērķu sasniegšanā Komisija ziņos ikgadējā Enerģētikas savienības stāvokļa apskatā, kurā norādīs arī uz vajadzīgajiem papildu pasākumiem, ja tādi būs jāveic.